

demokratická strana Německa. Spolková země se nejmenuje Rýnská Falc (jak se v publikaci několikrát objevuje), nýbrž Porýní-Falc. Obdobně v knize uváděné Meklenbursko-Východní Pomořansko jako název spolkové země je česky správně Meklenbursko-Přední Pomořansko. Za další nedostatek lze považovat opakované uvádění republikáni (sic!), přestože se jedná o název strany (*Die Republikaner*) a měl by být tedy psán s velkým písmenem.

Výše uvedené výhrady však nemají zásadní vliv na celkovou hodnotu práce, a tak lze publikaci doporučit nejen všem zájemcům o problematiku krajní pravice, ale i těm, kteří se zajímají o německou historii. Slibuje-li přebal knihy „*dramatický a napínavý čtenářský zážitek*“, je třeba přiznat, že není daleko od pravdy.

*Pavla Dočekalová, Filozofická fakulta
Univerzity Palackého v Olomouci*

Paulin Kola:

THE SEARCH FOR GREATER ALBANIA

London: Hurst, 2003, 416 stran.

Po balkánských válkách v devadesátých letech minulého století vzrostl zájem o tento region a knižní produkce nabídla a stále nabízí celou řadu titulů, zabývajících se kořeny konfliktů v jihovýchodní Evropě. Práce pojednávající o Kosovu se většinou zaměřily na legitimitu útoků Severoatlantické aliance, oxymorní termín humanitární války, či nabídly posun v percepci UČK mezinárodním společenstvím od teroristické organizace po národně osvobozenou armádu. Knih, které by pojednávaly o politickém či historickém

vývoji Albánie, je velmi poskrovnu – můžeme uvést populárně naučné tituly Mirandy Vickers, James Pettifer, Noel Malcolm; z německého prostředí nelze opomenout Hans-Joachim Hoppeho, Stefana Troebsta resp. práce balkanologů z Institutu pro východní studia v Kolíně či kolektiv autorů časopisu *Südosteuropa*; albánská produkce nabízí politologické analýzy Elez Biberaje, či studie (ex)politiků Paskala Milo a Gramoze Pashka; v českém prostředí je nutno zmínit práce historika Pavla Hradečného a balkanologa Filipa Tesaře. Práce Paulina Koly *The Search for Greater Albania* si určila velmi ctižádostivý cíl – komplexní zaměření na téměř všechny oblasti v regionu obývané albánským národem – Albánii, Kosovo, Srbsko, Makedonii, Černou Horu, Řecko. Kniha tak již svou pouhou existencí přispívá k chudé nabídce knižní produkce pojednávající o historickém a politickém vývoji v Albánii, potažmo v oblastech osídlených Albánci.

Paulin Kola je albánského původu, v roce 1990 stál u zrodu Demokratické strany Saliho Berishy a po změně totalitního režimu vystupoval v diplomatických službách. V současné době pracuje jako redaktor BBC. Autorovu práci ztížil jeho vlastní background – na jedné straně je zde snaha o empiricko-analytický přístup obzvláště v historické části studie, na straně druhé se Kola nevyhnul subjektivně zabarvenému postoji při popisu událostí zejm. z posledních let. Kniha je tak do určité míry nevyvážená; velkým přínosem je však nejen náhled do diplomatických kuloárů, ale i albánský pohled na otázky národního obrození a nacionalismu.

Autor v předmluvě poznamenává, že na počátku knihy stála pouze neznalost problematiky a pohnutky k ověření si několika hypotéz. Mezi nimi bylo otázka, zda neznalost historie a pojmu albánský národ byla specifická pouze pro komunistický režim uvnitř Albánie nebo i pro předchozí vlády a zda lze komplexně hovořit o potlačování národního sebeuvědomění ve všech Albánci

osídlených oblastech zejm. za studené války. Kniha se dle autora snaží o výzkum, do jaké míry se vedoucí osobnosti Jugoslávie a Albánie řídily koncepty řešení nacionalistických konfliktů, jež byly vypracovány Marxem, Leninem či Stalinem. Kola se snaží o komplexní regionální analýzu kořenů pojmu Velké Albánie a albánského nacionalismu od počátku státnosti až do současnosti. Jak sám v předmluvě zdůrazňuje, rozhodl se nejpodstatnější část díla věnovat období, které sám zažil, tedy režimu Envera Hoxhy.

Kniha je rozčleněna do osmi přehledných kapitol, které jsou řazeny po historické linii od středověkého srbského státu až po současnost. V první kapitole je čtenář ve zkratce seznámen se situací na Balkáně ve středověku, albánským národním obrozením a politickým vývojem v Albánii od Londýnské konference až do začátku druhé světové války. Ve druhé části je velká pozornost věnována schizmatu odboje: nacionalismus (Balli Kombëtar) je dáván do protikladu komunismu (Komunistická strana Albánie). Tento rozpor je zarámován albánsko-jugoslávskými vztahy v mezinárodně politickém kontextu.

V následujících třech kapitolách se autor zaměřuje na období Hoxhova a Titova režimu a jejich přístupu k albánské národní otázce až do konce studené války. Poslední tři části studie jsou věnovány vývoji posledních třinácti let – rozpadu Jugoslávie, percepce Albánců mezinárodním společenstvím, režimu Slobodana Miloševiče, rozdmýchávání nacionalistických tenzí, radikalizaci albánského odboje, krachu Ponzi schémat, válce v Kosovu, operaci Essential Harvest v Makedonii, pádu režimu v Srbsku a odevzdání válečných zločinců Mezinárodnímu válečnému soudnímu tribunálu pro zločiny spáchané v bývalé Jugoslávii v Haagu.

V závěru se Paulin Kola vrací k hypotézám z předmluvy knihy a zodpovídá nastíněné problémy. Domnívá se, že je mylné považovat Envera Hoxhu za nacionalistu. Uvádí, že v dobách totalitního režimu byly

jakékoliv snahy o národní uvědomění či patriotismus potlačovány; občané žili v naprosté izolaci od okolního světa a od svých pokrevních soukmenovců. Hoxha si nikdy nečinil nárok na Kosovo a v praktické rovině byl nacionalismus ničen v zárodku. Diktátorův deklarovaný patriotismus se vztahoval pouze na území Albánie a měl za úkol ospravedlnit totalitní režim. Autor vyvozuje závěr, že oslavování kultu Envera Hoxhy a uctívání motta z 19. století (*Albánství je jediným náboženstvím Albánců*), vedlo k mylným úsudkům o Hoxhově nacionalismu. Nacionalismus založený na etnické příslušnosti byl právě za komunistického režimu potlačován, přičemž byla vyzdvihována sounáležitost v rámci jednoho státu.

Žádná albánská administrativa počínaje králem Zogu až do dnešní doby se tak významně nezasazovala o sloučení území osídlených Albánci a vytvoření národního státu. Kola dochází k závěru, že pokud albánský nacionalismus někdy existoval, byl zakořeněn spíše mimo hranice Albánie. Vytvoření Velké Albánie nebylo nikdy oficiální politikou Tirany a během komunistických režimů došlo k takovému odcizení, že s příchodem kosovských a makedonských uprchlíků do země docházelo k dělení na *my a oni*. Běženci z Kosova se naproti tomu ocitli ve své vysněné domovině, která se však naprosto lišila od jejich představ. Ocitli se v chudé zemi, jejíž obyvatelé neměli nejmenší zájem na vybudování Velké Albánie. Kola dodává, že v případě nabídky mezinárodního společenství na sjednocení území obývaných Albánci by Tirana s největší pravděpodobností na tento návrh přikývla. Autorovy závěry jsou velmi známá fakta a nejsou v balkánském prostředí žádnou novinkou. Tyto úsudky však nebyly nikdy v žádné analýze takto explicitně vyjádřeny a Kola nevynechá příležitosti k zopakování. Lze spekulovat, že za jeho postojem jsou zkušenosti z diplomatického prostředí a limitované znalosti albánské otázky v těchto kruzích.

Ačkoliv z albánského prostředí, autor v knize důsledně používá albánských i srbských přepisů místopisných názvů. V otázce zkratk však není Kola důsledný a některá jména jsou uváděna pod anglickým akronymem, jiná pod albánským, což může nezalého čtenáře vést k mylným úsudkům. Příkladem za všechny může být užívání anglických akronymů pro Kosovskou osvobozenou armádu – Kosovo Liberation Army KLA (UÇK – Ushtria Çlirimtare e Kosovës), Národně osvobozenou armádu – National Liberation Army NLA (UÇK – Ushtria Çlirimtare e Kombatarë) zatímco u Národně osvobozené armády z okolí Preshevě, Bujanoce a Medvegje (UÇPMB Ushtria Çlirimtare Preshevë, Bujanoce, Medvegje) užívá zkratky albánské. Stejný problém nastává u zkratk politických stran. (Např. u Národního hnutí za osvobození Kosova – LKÇK je užit albánský akronym; naopak Demokratická liga Kosova Ibrahima Rugovy je uvedena pod anglickou zkratkou DLK. Do očí bijící je pak spojení LPK-KLA, stojící za Lëvizja Popullore e Kosovës – Kosovo Liberation Army.)

Knize lze vytknout i určitou nevyváženost po obsahové stránce. Na některých místech připomíná kniha spíše detailní deník diplomata, jinde však důležité věci pouze zmiňuje či opomíjí. Při popisu liberalizace režimu autor zmiňuje rodinu Popaj, uzavřenou na italské ambasádě od roku 1985, a odstavec později rozebírá krizi na ambasádách v roce 1990, přičemž z textu není vidět vzájemná korelace.

Při podrobném popisu diplomatických jednání o budoucnosti Jugoslávie na počátku devadesátých let přináší nový pohled na federálního předsedu vlády zbytkové Jugoslávie Milana Paniće. Ten je ve většině publikací západní proveniencie viděn jako demokrat, který byl schopen odsoudit válečné zločiny Srbů. Většina komentátorů v něm viděla naději na odstranění Miloševiče a ukončení krvavého konfliktu smírem. (Viz např. SILBER, Laura and LITTLE, Alan: *The Death of*

Yugoslavia. London 1995. GLENNY, M.: *The Fall of Yugoslavia*. London 1996.) Naproti tomu vidí Kola Paniće jako neschopného diplomata, jenž ztratil kontakt s balkánským prostředím a nedokáže se v situaci po studené válce orientovat.

Knize lze vytknout i absenci významného faktoru, který ovlivňoval zahraniční politiku Tirany za Berishova režimu v albánské otázce – vynikající bilaterální vztahy s USA. Albánská administrativa vnímala význam geostrategické pozice Albánie v regionu a byla si vědoma faktu, že požadavek na připojení albánsky osídlených oblastí a změny hranic by znamenal zastavení významné finanční pomoci a zahraničních investic.

Široký záběr knihy Paulina Koly je příliš ambiciózní. Na konci publikace je zjevný spěch; po třech kapitolách rozebírajících vývoj albánské otázky v devadesátých letech je krizi v Makedonii v roce 2001 věnováno šest stran a pádu režimu Slobodana Miloševiče pouhé dvě strany. Velice letmo je zmíněno nové uskupení – Albánská národní armáda, jež by se mohla stát do budoucna nástrojem k eskalaci krize v regionu.

Navzdory uvedeným nedostatkům představuje *The Search for Greater Albania* cenný zdroj informací. Kolova publikace je nesporným přínosem. Čtenář, který hledá komplexní vysvětlení albánské otázky, získá řadu relevantních dat; pro balkanologa je kniha přínosná zejména kapitolami, jež se detailně věnují konkrétnímu problému. Publikace se tak stává jedním z cenných zdrojů informací pro širokou veřejnost.

Věra Stýskalíková, *Fakulta sociálních studií
Masarykovy univerzity v Brně*